

Στα 1724, ο «τσάρος πασών των Ρωσιών», Μεγάλος Πέτρος, δημοσιοποίησε τον μυστικό του γάμο με την πρώην υπηρέτριά του, Αικατερίνη, με την οποία είχε αποκτήσει τρεις κόρες. Πέθανε στις 8 Φεβρουαρίου του 1725. Η πρώην υπηρέτρια έγινε «τσαρίνα πασών των Ρωσιών Αικατερίνη Α΄» την ίδια χρονιά (1725) που ο Έλληνας Γεώργιος Παπάζωλης γεννήθηκε στη Σιάτιστα της Μακεδονίας. Έλληνες ιερωμένοι την επισκέφτηκαν στην Αγία Πετρούπολη και της ζήτησαν να ενδιαφερθεί για τους ομοδοξούς της χριστιανούς στα Βαλκάνια. Τον ίδιο καρό, ο Ρώσος στρατάρχης Μούνιχ σχεδίαζε πόλεμο με σκοπό να καταλάβει Κριμαία και Μολδαβία, ώστε η Ρωσία να βγει ξανά στον Εύξεινο Πόντο, καθώς ο μακαρίτης Πέτρος είχε εκδιωχθεί από το Αζόφ. Σε υπόμνημά του προς την τσαρίνα, έγραφε ότι «όλοι οι Έλληνες σας θεωρούν νόμιμη κυρίαρχο τους (...) γι' αυτό πρέπει να εκμεταλλευτούν οι Ρώσοι τον ενθουσιασμό τους και τις ελπίδες που τρέφουν για τη Ρωσία...».

Η Αικατερίνη πέθανε το 1727, ενώ ο στρατάρχης Μούνιχ μπόρεσε να εφαρμόσει το σχέδιό του, στα 1739, επί τσαρίνας Άννας. Πήρε τη Μολδαβία κι ετοιμαζόταν να διαβεί τον Δούναβη, όταν η Τουρκία δέχτηκε να υπογράψει συνθήκη ειρήνης: Το Αζόφ επιστράφηκε στη Ρωσία. Η έξοδος στον Εύξεινο Πόντο ήταν γεγονός. Επόμενος στόχος ήταν η έξοδος στο Αιγαίο.

Τελευταία κόρη του Μεγάλου Πέτρου, η Ελισάβετ στέφθηκε τσαρίνα στις 5 Δεκεμβρίου του 1741 κι αμέσως σκέφτηκε πως ο ανιψιός της, Πέτρος (Κάρολος Πέτρος Ούλριχ, Δούκας του Χολστάιν – Γκότορπ, γεννημένος στις 21 Φεβρουαρίου του 1729), έπρεπε ν' αποκτήσει πολλά παιδιά, αν ήθελε να γίνει καλός μονάρχης. Χρειαζόταν μια νύφη που να μπορεί να την πλάσει όπως εκείνη ήθελε. Θυμήθηκε τον μακρινό της ξάδερφο, δούκα του Άνχαλτ – Τσερμπστ, που ζούσε στην Πολωνία και του μήνυσε να της στείλει την κόρη του.

Η Σοφία Αυγούστα Φρειδερίκη είδε στα 16 της την τύχη να της χαμογελά απλόχερα. Έφτασε στη ρωσική αυλή κι έκανε τους πάντες να τα χάσουν: Δε γνώριζε λέξη ρωσική, ήταν άχαρη, βάδιζε αδέξια και σκόνταφτε σ' ό,τι βρισκόταν μπροστά της. Όμως, η Ελισάβετ ξετρελάθηκε μαζί της. Μια τέτοια κοπέλα γύρευε για τον ανιψιό της, που, αν ήθελε να χριστεί διάδοχος, έπρεπε να την παντρευτεί.

Τη βάφτισε ορθόδοξη και της έδωσε το όνομα της μητέρας της: Αικατερίνη. Της έμαθε ρωσικά, της διδάξε πώς να φέρεται και να ντύνεται σωστά και την πάντρεψε με τον Πέτρο που από την πρώτη στιγμή σκεφτόταν με ποιον τρόπο θα απαλασσόταν από δαύτη. Στα 1754, το ζευγάρι απέκτησε ένα αγοράκι που βαπτίστηκε Παύλος. Στα 1762, η Ελισάβετ

πέθανε, σίγουρη πως είχε πράξει το καθήκον της. Τσάρος στέφθηκε ο ανιψιός: Πέτρος ο Γ'. Πίστεψε ότι είχε έρθει η ώρα να απαλλαγεί από τη σύζυγο.

Πια, η Αικατερίνη ήταν 33 χρόνων, καθόλου άχαρη, διόλου αδέξια. Το αντίθετο μάλιστα. Από το 1760, είχε φροντίσει να κάνει ερωτικό δεσμό με τον όμορφο πρίγκιπα Γρηγόριο Ορλόφ (1734 - 1783) και να εξασφαλίσει τα νώτα της. Με αφορμή το ότι ο Πέτρος συμπεριφερόταν με μισητό τρόπο στους υπηκόους, οργανώθηκε μια επανάσταση ακριβώς τη στιγμή που ο τσάρος σχεδίαζε την εξόντωση της γυναίκας του. Η επανάσταση τον ανάγκασε να το σκάσει. Τα αδέρφια του Γρηγόριου, ο Αλέξιος (1737 - 1808) και ο Θεόδωρος (1741 - 1796) Ορλόφ, τον πρόλαβαν και τον έπνιξαν με τα ίδια τους τα χέρια. Ο λαός πανηγύρισε την απαλλαγή από τον τύραννο και η Αικατερίνη στέφτηκε τσαρίνα, ως Αικατερίνη Β'. Ήταν 8 Ιουλίου του 1762.

Τη χρονιά αυτή, ο Γεώργιος Παπάζωλης ήταν 37 χρόνων. Ως εκείνη την ώρα, είχε προλάβει να αποτύχει ως επιχειρηματίας, να περάσει στη Ρωσία, να γνωριστεί με τον Γρηγόριο Ορλόφ που τον βοήθησε να καταταγεί στη ρωσική αυτοκρατορική φρουρά και να φθάσει ως τον βαθμό του λοχαγού του πυροβολικού. Χάρη στη σχέση του με την τσαρίνα, στα 1762 ο Γρηγόριος Ορλόφ προέκυψε παντοδύναμος. Ο Παπάζωλης του εκμυστηρεύτηκε τον καημό του: Η Ρωσία να συνδράμει τους Έλληνες στην προσπάθειά τους να αποτινάξουν τον τουρκικό ζυγό.

Ο Ορλόφ σκέφτηκε πως ένας ελληνικός ξεσηκωμός εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ήταν ό,τι χρειαζόταν η Ρωσία, προκειμένου να εισβάλει στα τουρκικά εδάφη και να αποκτήσει διέξοδο στο Αιγαίο. Ζήτησε λεπτομέρειες. Ο Γεώργιος Παπάζωλης έφερε στην κουβέντα τον Κεφαλλονίτη αξιωματικό του, αντισυνταγματάρχη του πυροβολικού, κόμη Μαρίνο Χαρβούρη, και τον επίσης Κεφαλλονίτη, στρατηγό του μηχανικού, Πέτρο Μελισσηνό. Ο Γρηγόριος Ορλόφ έφερε τα αδέρφια του. Όλοι συμφώνησαν στο σχέδιο δράσης που ο Παπάζωλης ανέπτυξε. Οι Ορλόφ το διεύρυναν και το εισηγήθηκαν στην τσαρίνα ως τμήμα συνολικής κίνησης με στόχο να επεκταθεί η Ρωσία ως τα Δαρδανέλια.

Από το 1756, Πρωσία και Αυστρία μάχονταν μεταξύ τους στα όρια της Πολωνίας. Οι ρωσικές δυνάμεις ήταν επιφορτισμένες να προστατεύουν τα ρωσικά συμφέροντα στην Πολωνία, όπου οι Ρώσοι είχαν για καλά εμπλακεί διπλωματικά. Η Αικατερίνη έθεσε το σχέδιο Παπάζωλη - Ορλόφ υπόψη του πρωθυπουργού της, Νικήτα Πάνιν, ο οποίος αντέδρασε. Αντέδρασαν και άλλοι αυλικοί και πολιτικοί: Όσο διαρκούσε η πρωσοαυστριακή σύγκρουση, δεν ήταν φρόνιμο να ανοιχτεί μέτωπο με την Τουρκία. Ο πόλεμος έληξε στα 1763 (τον είπαν «Επταετή») με την αμέτοχη σ' αυτόν Ρωσία, ουσιαστικά, να διοικεί την Πολωνία, μέσω του πρεσβευτή της. Την ίδια χρονιά, ο Γρηγόριος Ορλόφ προβιβάστηκε σε

αρχηγό του πυροβολικού.

Ο Φρειδερίκος Β΄ της Πρωσίας είχε κάθε λόγο να φοβάται ότι οι Ρώσοι ορέγονταν την «Πρωσική Πολωνία» που μόλις είχε αποκτήσει, ενώ Γαλλία και Αυστρία ενοχλούνταν από τις ρωσική διείσδυση στην Πολωνία. Εκείνη την εποχή, η Αγγλία είχε ιδιαίτερους λόγους να δει τις χώρες αυτές να ταπεινώνονται. Τις ειδοποίησε, όπως και τη σύμμαχό τους Ισπανία, ότι θα την έβρισκαν μπροστά τους, αν ενοχλούσαν την τσαρίνα. Οι «συνέταιροι» έβγαλαν μπροστά τον σουλτάνο Μουσταφά Γ΄, πείθοντάς τον ότι η Ρωσία ήταν απειλή για την Οθωμανική αυτοκρατορία. Η οθωμανική διακοίνωση προς την τσαρίνα να μην επεμβαίνει στις εσωτερικές υποθέσεις της Πολωνίας, οι τουρκικές προκλήσεις και οι επιδρομές Τατάρων της Κριμαίας στα νότια εδάφη της Ρωσίας έφεραν πάλι στο προσκήνιο το σχέδιο Παπάζωλη – Ορλόφ. Θέλοντας και μη, ο Πάνιν προσχώρησε.

Η πρώτη φάση του σχεδίου περιελάμβανε τη διερεύνηση του εδάφους. Ο Παπάζωλης πήρε τριετή άδεια και ένα σεβαστό ποσό για τις ανάγκες της αποστολής του και αναχώρησε για τη Βενετία. Ο Εμμανουήλ Σάρρος, ως εκπρόσωπος του Αλέξιου Ορλόφ, έφυγε για την Ελλάδα. Άλλοι «απόστολοι» κινήθηκαν προς άλλα μέρη, όπου ζούσαν υπόδουλοι στους Τούρκους χριστιανοί. Πράκτορες δρούσαν και στα βενετοκρατούμενα Ιόνια νησιά. Ζούσαν εκεί οικογένειες που είχαν μεταναστεύσει από την Πελοπόννησο, όταν στα 1715 οι Τούρκοι την πήραν από τους Βενετσιάνους. Διέδιδαν ότι η τσαρίνα Αικατερίνη θα τους επέστρεφε τις περιουσίες που είχαν εγκαταλείψει στον Μοριά.

Έξι ικανοί νέοι Ρώσοι στάλθηκαν στη Μάλτα, για να εκπαιδευτούν στον τρόπο διακυβέρνησης των γαλέρων, να εξοικειωθούν με τα νερά της Μεσογείου και να βρουν πληρώματα. Την ίδια ώρα, οι Ορλόφ πλησίασαν τη Βενετία, με σκοπό να την παρασύρουν σε πόλεμο εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, όταν ερχόταν η κατάλληλη ώρα.

Ο Παπάζωλης εγκαταστάθηκε αρχικά στη Βενετία, ήρθε σε επαφή με εκεί Έλληνες και Νοτιοσλάβους (μελλοντικά, Σέρβους) εμπόρους, τους μίλησε για την αποστολή του και τους έπεισε να βοηθήσουν σε έναν βαλκανικό ξεσηκωμό. Στην Ελλάδα έστειλε προπομπές του, που μοίραζαν ακριβά ιερά σκεύη και άμφια, σταυρούς και εικόνες, «δώρα της Αικατερίνης». Στα 1765, τύπωσε στις εγκαταστάσεις του Ηπειρώτη Δημήτριου Θεοδοσίου την από τον ίδιο μεταφρασμένη από τα ρωσικά «Διδασκαλία, ήγουν Ερμηνείαν της πολεμικής τάξεως και τέχνης» (ένα στρατιωτικό κανονισμό) κι έστειλε αντίτυπά της στην Ελλάδα, να τα

μελετήσουν οι μελλοντικοί επαναστάτες. Στον πατριωτικό του πρόλογο, εξηγούσε ότι απελευθέρωση με μόνη την ξένη βοήθεια δεν είναι δυνατή και ότι έπρεπε και οι ντόπιοι να βοηθήσουν, παραπέμποντας στο αρχαίο γνωμικό «συν Αθηνά και χείρα κίνει».

Ο ίδιος μετακινήθηκε στην Τεργέστη, όπου είχε επαφές με εκεί Έλληνες και Νοτιοσλάβους εμπόρους, διευρύνοντας το δίκτυό του. Πολλοί από αυτούς προθυμοποιήθηκαν να πάνε ως πράκτορες του στην Ελλάδα.

Τον ίδιο καιρό, ο Εμμανουήλ Σάρρος βρισκόταν στη Μάνη. Εκεί, η ατμόσφαιρα ήταν εξαιρετικά φορτισμένη εξαιτίας των γεγονότων του 1764: Ο νέος Μώρα Βαλεσής («Διοικητής Πελοποννήσου»), Χαμουζή πασάς, ενοχλημένος από τις παραστάσεις (το 1762) του μητροπολίτη Λακεδαιμονίας, Ανανία, στην Υψηλή Πύλη για την κακομεταχείριση των χριστιανών από τους Τούρκους, είχε καλέσει στην Τρίπολη τον ιερωμένο και τρεις στενούς συνεργάτες του, προεστούς. Δεν τόλμησε τότε να πειράξει τον μητροπολίτη (τον εκτέλεσε στα 1767) αλλά αποκεφάλισε τους προεστούς ως ύποπτους επαναστατικής δράσης. Έτσι, όταν ο Σάρρος μιλούσε για επικείμενη επανάσταση με τη βοήθεια της Ρωσίας, τα λόγια του γίνονταν δεκτά με ενθουσιασμό. Το έδαφος, άλλωστε, είχε προλειασθεί από τον ίδιο τον Ανανία και τους συνεργάτες του που, ως βαθιά αντιλατίνοι, προσέβλεπαν στην ορθόδοξη Ρωσία. Τέλη Μαΐου του 1765, ο Σάρρος βρισκόταν στην Πετρούπολη και ενημέρωνε τον Αλέξιο Ορλόφ: Με τον ενθουσιασμό που υπήρχε στη Ρούμελη και στη Μάνη, αρκούσε για να ξεσηκωθούν οι Έλληνες, να δουν στα νερά τους δέκα ρωσικά πολεμικά και κάμποσα κανόνια!

Στα 1766, ο Παπαζώλης πέρασε στην Ήπειρο, ως «Μολδαβός ιμάμης Χατζή Μουράτ». Τον υποδέχτηκαν με ανυπόκριτο ενθουσιασμό. Έπειτα, κατέβηκε στη Ρούμελη, συναντήθηκε με τους πρωτοκλέφτες Σταθά, Μπουκουβάλα, Γρίβα, Ζήτρο, Μακρόπουλο και άλλους. Όλοι έδειχναν πρόθυμοι να πάρουν τα όπλα εναντίον των Τούρκων, κηρύσσοντας επανάσταση. Πράκτορές του που είχαν δράσει στη Ναυπακτία, τη Δωρίδα και την Παρνασσίδα, μετέφεραν την ανυπομονησία και των εκεί κατοίκων να ξεσηκωθούν.

Ο Παπαζώλης συγκέντρωσε όλες τις αναφορές, τις επισύναψε στη δική του και τις έστειλε στον Γρηγόριο Ορλόφ, στην Πετρούπολη. Στα χέρια των Ορλόφ βρισκονταν ήδη οι αναφορές του Σάρρου και του Βασιλείου Ταμάρα, διερμηνέα του εκπροσώπου της Ρωσίας στη Βενετία. Ο ουκρανικής καταγωγής Ταμάρα είχε περιοδεύσει στη Ρούμελη και τον Μοριά πριν από τον Παπαζώλη και είχε βεβαιώσει τους Ορλόφ ότι οι συνθήκες ήταν ιδανικές για επανάσταση. Παρέθετε αριθμούς κατοίκων που θα έπαιρναν τα όπλα ανά περιοχή και τον οπλισμό τους καθώς και τις δυνάμεις των Τούρκων που σε κάθε περίπτωση θα αντιμετώπιζαν. Μόνο που οι λεπτομέρειες αυτές απείχαν πολύ από την πραγματικότητα,

είτε επειδή έκανε λάθος εκτιμήσεις είτε διότι λάθος τον πληροφόρησαν.

Ελπιδοφόρες αναφορές οι Ορλόφ είχαν και από τις παραδουνάβιες ηγεμονίες, όπου δρούσαν ο Βούλγαρος Ναζάρ Καραζίν και ο Έλληνας Γερμανός, καθώς και από το Μαυροβούνιο, όπου κινιόνταν οι πράκτορες Βέλιτς και Εζντεμίροβιτς.

Την ίδια αυτή χρονιά (1766), ο Γεώργιος Παπάζωλης κατέβηκε στη Μάνη. Διαπίστωσε ότι τα πράγματα είχαν αλλάξει. Ο αποκεφαλισμός των προεστών έμοιαζε μακρινός, ο μητροπολίτης Ανανίας συνέχιζε να ιερουργεί απρόσκοπτα και οι ντόπιοι προβληματιζόνταν και άκουγαν τα περί βοήθειας από τη Ρωσία με καχυποψία. Επικεφαλής των Μανιατών, οι Στέφανος και Ιωάννης Μαυρομιχάληδες αντιδρούσε στις «βιαστικές κινήσεις». Η πείρα με τους ξένους ήταν πικρή. Μια συνέλευση οργανώθηκε στο Οίτυλο. Συμφώνησαν να ετοιμαστούν αλλά να περιμένουν. Θα συμμετείχαν σε μια επαναστατική κίνηση, αν μιλούσαν με εξουσιοδοτημένο εκπρόσωπο της τσαρίνας (τέτοια εξουσιοδότηση ο Παπάζωλης δεν διέθετε) και είχαν επαρκή πληροφόρηση για τις ρωσικές δυνάμεις που θα έμπαιναν στις μάχες.

Επόμενος σταθμός του Παπάζωλη ήταν η Καλαμάτα. Ζούσε εκεί ο πάμπλουτος έμπορος και γαιοκτήμονας, Παναγιώτης Μπενάκης, ο πιο ισχυρός προεστός της περιοχής, σεβαστός ανάμεσα στους προκρίτους αλλά και τους Τούρκους που πίστευαν ότι, χάρη στην επιρροή του, ο τόπος κρατιόταν ήσυχος. Εκτίμηση λανθασμένη, καθώς ο φλογερός Μπενάκης να μην επηρέαζε σχεδόν ολόκληρη την Πελοπόννησο, ακόμα και τη Μάνη, πλην όμως ήταν ανά πάσα στιγμή έτοιμος να σηκώσει επανάσταση, αρκεί να πειθόταν ότι υπήρχαν βάσιμες πιθανότητες επιτυχίας: Κάποιες πηγές υποθέτουν ότι, με ρωσική βοήθεια, προαλειφόταν για ηγεμόνας ελεύθερου κράτους με κέντρο τον Μοριά. Στις συναντήσεις του Μπενάκη με τον Παπάζωλη περίσσευαν ο πατριωτικός ενθουσιασμός και η ανυπομονησία.

Με τη συμμετοχή και του Γεώργιου Παπάζωλη, συγκροτήθηκε σύσκεψη στον πύργο του Μπενάκη, στην οποία κλήθηκαν να μετάσχουν κληρικοί και έγκριτοι λαϊκοί από ολόκληρη την Πελοπόννησο, καθώς και συγγενείς του οικοδεσπότη από τη Μάνη. Μέσα σε ατμόσφαιρα ενθουσιασμού και συγκίνησης, συντάχθηκε αίτηση (την είπαν «συνυποσχετικό») προς την τσαρίνα Αικατερίνη. Ζητούσαν τη βοήθειά της για να επαναστατήσουν και υπόσχονταν συγκρότηση στρατού, αν η Ρωσία τους προμήθευε με τα απαραίτητα όπλα και ο ρωσικός στόλος εμφανιζόταν στα ελληνικά παράλια.

Την αίτηση υπέγραψαν οι μητροπολίτες Λακεδαιμονίας, Κορίνθου, Παλαιών Πατρών, ο πρώην Παλαιών Πατρών και τότε πρόεδρος Κερνίκης και Καλαβρύτων, Δανιήλ, ο μέγας οικονόμος Καλαβρύτων, πρεσβύτερος Παναγιώτης, οι προεστοί της Σπάρτης, Ιωάννης Κρεββατάς ή Μελιτάκης, Παναγιώτης Κρεββατάς και Λεονάρδος Καφετζής, ο προεστός της Κορίνθου, Γεωργαντάς Νοταράς και ο γιος του Σπυρίδων, ο πλούσιος Πατρινός προεστός, Πόλος, και οι Παναγιώτης Ζαΐμης και Ιωάννης Δεληγιάννης. Οι μετέχοντες στη σύσκεψη δε δίστασαν να προσθέσουν και τις υπογραφές απόντων Μανιατών που, αργότερα, κατάγγειλαν ότι ήταν πλαστές.

Με την αίτηση των Πελοποννησίων προκρίτων για ρωσική βοήθεια στα χέρια, ο Παπάζωλης πέρασε στην Τεργέστη. Βρήκε εκεί να τον περιμένουν οι αναφορές όλων των πρακτόρων που διέτρεχαν Ρούμελη, Μοριά αλλά και τα βενετοκρατούμενα Ιόνια νησιά. Όλες απέπνεαν τον ενθουσιασμό των συντακτών τους αλλ' όπως αποδείχτηκε αργότερα, αντικειμενικές ήταν ελάχιστες. Αναφορές και αίτηση στάλθηκαν στους Ορλόφ, στην Πετρούπολη. Μαζί με εκείνες που ήδη υπήρχαν στα χέρια τους, τους έπεισαν ότι είχε έρθει η ώρα για δράση.

Ο σουλτάνος Μουσταφά Γ' (1757 - 1773) είχε συμπληρώσει έντεκα ειρηνικά χρόνια διακυβέρνησης, όταν, στις 30 Σεπτεμβρίου του 1768, κάποιοι Πολωνοί κυνηγημένοι από τον ρωσικό στρατό πέρασαν τα σύνορά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Οι Ρώσοι τους ακολούθησαν μέσα στο τουρκικό έδαφος, τους έφτασαν και τους έσφαξαν αλλά ξέχασαν να επιστρέψουν. Ο Μουσταφά δεν είχε λόγο να ενοχληθεί ιδιαίτερα από το συμβάν. Πολύ ευγενικά, ζήτησε από τον πρεσβευτή της Ρωσίας στην Κωνσταντινούπολη να αποχωρήσει ο ρωσικός στρατός. Μόνον όταν δεν πήρε απάντηση κατάλαβε πως κάτι συνέβαινε. Ο πόλεμος κηρύχθηκε τον Οκτώβριο του 1768 στα χαρτιά.

Τέλη του χρόνου, ο Αλέξιος και ο Θεόδωρος Ορλόφ πήραν αναρρωτική άδεια. Κατέβηκαν στη Βενετία, με το ψευδώνυμο Οστρόβ. Ο Παπάζωλης, ο Ταμάρα και οι άλλοι τους περίμεναν. Τους γνώρισαν στους εκεί μνημένους Έλληνες. Ο φλογερός πατριώτης, Ηπειρώτης Πάνος Μαρούτσης, είχε ήδη πετύχει να δοθεί δάνειο για τις ανάγκες του αγώνα αλλά είχε αποτύχει να καταφέρει την επίσημη Βενετία να βοηθήσει (οι Βενετσιάνοι υπολόγιζαν το τουρκικό ναυτικό και δυσπιστούσαν στους Ρώσους). Ο Ζακυνθινός κόμης, Δημήτριος Μοτζενίγος, τους ενεχείρισε χάρτες και τοπογραφικά καθώς και αναφορές που πράκτορες από αυτόν αμειβόμενοι του είχαν στείλει για τις κατά τόπους τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις.

Όλα τα στοιχεία στάλθηκαν στην Αγία Πετρούπολη. Γαμπρός πια του Αλέξιου Ορλόφ (είχε παντρευτεί την κόρη του, Άννα), ο πρωθυπουργός, Νικήτα Πάνιν, έστειλε στις 23 Ιανουαρίου 1769 επιστολή στον ηγέτη των Μανιατών, Γεώργιο Μαυρομιχάλη. Τον διαβεβαίωνε για τις καλές προθέσεις της τσαρίνας Αικατερίνης και του ζητούσε να επαναστατήσει τη Μάνη. Στις 29 του μήνα, ο Αλέξιος Ορλόφ χρίστηκε από την τσαρίνα γενικός υπεύθυνος για τα Βαλκάνια με το δικαίωμα να παίρνει όποιες πρωτοβουλίες πίστευε ότι χρειαζόνταν.

Η πρώτη από αυτές, μάλλον ήταν ατυχής: Όταν ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης διάβασε την επιστολή του Πάνιν, προτίμησε να στείλει τον ανιψιό του, Στέφανο, στη Βενετία, μαζί με τον αγγελιοφόρο των Ρώσων, Άγγελο Αδαμόπουλο, για να συναντήσει τους Ορλόφ και να συζητήσουν τις επόμενες κινήσεις τους. Ο Αλέξιος Ορλόφ, προφανώς παραπλανημένος από τις αναφορές, επέδωσε επιστολή, με την οποία «διαβεβαίωνε» τους Μανιάτες ότι η τσαρίνα Αικατερίνη ευχαρίστως «θα τους δεχόταν ως υπηκόους της». Οι Μανιάτες ενοχλήθηκαν έντονα και η όλη προσέγγιση λίγο έλειψε να τιναχτεί στον αέρα.

Ο Αλέξιος Ορλόφ είχε στα χέρια του «επιστολή» με ημερομηνία 6 Ιανουαρίου 1769 που δήθεν υπέγραφαν 18 πρόκριτοι της Μάνης. Ήταν η «Αίτησις του Ελληνικού Έθνους προς την αυτοκράτειρα Αικατερίνη Β'», με την οποία ταπεινά την παρακαλούσαν για τη βοήθειά της σε μια επανάσταση εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Υπενθύμιζαν ότι οι Μανιάτες ποτέ δεν κατακτήθηκαν από τους Τούρκους, βεβαίωναν ότι διέθεταν στρατό 40.000 ετοιμοπόλεμων ανδρών και υπόσχονταν ότι οι προεστοί του Μοριά μπορούσαν να οπλίσουν άλλους 100.000, οι οποίοι θα παρατάσσονταν στον Ισθμό της Κορίνθου.

Οι Ορλόφ δε γνώριζαν από κοντά τους Μανιάτες και δεν μπορούσαν να φανταστούν ότι το αναξιοπρεπές ύφος της επιστολής μύριζε πλαστότητα από μακριά καθώς ήταν αδύνατο να χρησιμοποιηθεί τέτοια γλώσσα από αυτούς. Εκείνο που έπρεπε να τους είχε κάνει να υποψιαστούν ότι κάτι περίεργο συμβαίνει, είναι το ότι ήδη γνώριζαν τη διστακτικότητα των Μαυρομιχάληδων και των λοιπών κατοίκων της περιοχής να ξεσηκωθούν. Η καχυποψία δε συμβάδιζε με τα παρακάλια της «επιστολής». Άλλωστε, απαντητική των Μανιατών επιστολή στον Αλέξιο Ορλόφ, τον επόμενο Οκτώβριο (του 1769), μιλούσε για συμμετοχή τους σε εξέγερση μόνο με την προϋπόθεση ότι θα μετείχαν και τουλάχιστον 10.000 στρατιώτες της Ρωσίας, αλλιώς το εγχείρημα θα ήταν καταδικασμένο.

Οι ίδιοι οι Μανιάτες κατάγγειλαν την «επιστολή» ότι είναι πλαστή. Οι Ορλόφ το κατάλαβαν. Η ζημιά όμως είχε γίνει.

Με όλα αυτά, η Βενετία είχε γίνει κέντρο διερχομένων πρακτόρων της Ρωσίας που πια ήταν αδύνατο να δράσουν κρυφά. Κινδύνευε έτσι η ουδέτερη στάση που οι Βενετσιάνοι ήθελαν να επιδείξουν στην Οθωμανική αυτοκρατορία, στη σύγκρουσή της με τη Ρωσία. Υπέδειξαν στους Ορλόφ να εγκαταλείψουν τη χώρα και απαγόρευσαν στους υπηκόους τους να στελεχώνουν τα στρατιωτικά σώματα και τα καράβια των Ρώσων. Οι συνωμότες μετακινήθηκαν στη Γένοβα και θέλησαν να αγοράσουν από εκεί ένα πολεμικό πλοίο, καθώς και να ναυτολογήσουν το πλήρωμά του. Οι Γενουάτες αντέδρασαν και οι Ορλόφ έφυγαν στο δουκάτο της Τοσκάνης, όπου εγκατέστησαν το στρατηγείο τους.

Ο στόλος που οι Ρώσοι κατασκεύαζαν στα ναυπηγεία του Βορρά (Κροστάνδη, Αρχάγγελο, Ρεβάλ), ήταν έτοιμος μέσα του 1769. Η πρώτη μοίρα από 14 πλοία και 600 στρατιώτες, με αρχηγό τον ναύαρχο Σπυριδόφ και ουσιαστικό διοικητή τον Άγγλο ναύαρχο Γκρέι, απέπλευσε στα τέλη Ιουνίου. Κατάφερε να φτάσει στην Αγγλία τον Οκτώβριο. Στη Μινόρκα των Βαλεαρίδων, τον Ιανουάριο του 1770! Από τα 14 που είχαν ξεκινήσει, τα επτά είχαν μείνει στη διαδρομή. Ο Θεόδωρος Ορλόφ που τους περίμενε εκεί, εξοργίστηκε με το θέαμα που αντίκρισε. Ο αδελφός του, Αλέξιος, έγραψε στην τσαρίνα στολίζοντας αξιωματικούς και ναύτες με τα χειρότερα λόγια.

Στις αρχές του μήνα αυτού (Ιανουάριος 1770), η δεύτερη μοίρα, από δέκα πλοία (τα τέσσερα, μετασκευασμένα μεταγωγικά) με 450 άνδρες και επικεφαλής τον Σκοτσέζο αντιναύαρχο Έλφινστον, έφτανε στην Αγγλία. Μια τρίτη μοίρα επρόκειτο να αποπλεύσει τον επόμενο Ιούνιο με αρχηγό τον Δανό υποναύαρχο Χαρφ.

Για την ώρα, ο Θεόδωρος Ορλόφ, με ένα πλοίο από τη μοίρα του Σπυριδόφ, δυο φρεγάτες που είχαν αγοράσει στο Λιβόρνο της Ιταλίας και μια γαλιότα, πήγε στη Μάλτα, συγκάλεσε πολεμικό συμβούλιο, αποφάσισε ότι καιρός ήταν να πάνε στην Πελοπόννησο και κίνησε για εκεί. Τα τέσσερα πλοία έπιασαν στο Οίτυλο της Μάνης, τέλη Φεβρουαρίου του 1770. Οι

Μανιάτες είδαν να βγαίνουν από τα πλοία τετρακόσιοι όλοι κι όλοι Ρώσοι, κάμποσοι Μαυροβούνιοι και λίγοι Κροάτες. Απογοητεύτηκαν. Ο Θεόδωρος Ορλόφ τους διαβεβαίωσε ότι έρχονταν κι άλλοι. Την επομένη, κατέπλευσαν και τα υπόλοιπα πλοία της μοίρας του Σμυριδόφ.

Στην πρώτη σύσκεψη ανάμεσα στον Θεόδωρο Ορλόφ και τους Μανιάτες, οι Μαυρομιχάληδες και ο παρών γιος του Μπενάκη διαπίστωσαν ότι είχαν να κάνουν με έναν αγέρωχο και υπερόπτη ξένο, που απευθυνόταν σ' αυτούς όχι κουβεντιάζοντας αλλά δίνοντας διαταγές και προβάλλοντας απαιτήσεις. Του εξήγησαν ότι δεν υπήρχε περίπτωση να μπουν κάτω από τις διαταγές του: Θα συνέπρατταν για τον κοινό σκοπό με ίσους όρους.

Ο ναύαρχος Σμυριδόφ διάβασε στους συγκεντρωμένους προκήρυξη της Αικατερίνης προς τους υπόδουλους χριστιανούς. Αγγελιοφόροι ανέλαβαν να τη μοιράσουν σε όλη την Πελοπόννησο, προκειμένου να πετύχουν την προσέλευση αγωνιστών στα επαναστατικά σώματα. Όμως, τα ελάχιστα και ταλαιπωρημένα πλοία στο Οίτυλο καθώς και ο πολύ μικρός ρωσικός «στρατός» είχαν μετατρέψει σε απογοήτευση τον πρώτο ενθουσιασμό. Οι διαβεβαιώσεις του Θεόδωρου Ορλόφ ότι σύντομα θα ερχόταν ο αδελφός του με εξήντα πλοία γεμάτα στρατιώτες και άφθονα πυρομαχικά δεν έπειθαν. Πολύ περισσότερο που, ως εκείνη τη στιγμή, είχαν φθάσει όλα κι όλα σαράντα κιβώτια με όπλα και πυρομαχικά.

Οι δυο «λεγεώνες» που συγκροτήθηκαν διέθεταν διακόσιους Έλληνες αγρότες και δώδεκα Ρώσους στρατιώτες η «Δυτική» και 1.200 Έλληνες και 21 Ρώσους η «Ανατολική της Σπάρτης». Όλοι τους ήταν ντυμένοι με ρωσικές στολές. Κάποιοι ήταν Σφακιανοί φίλοι των Μανιατών. Και τετρακόσιοι βρίσκονταν εκεί επειδή πληρώνονταν από τον Παναγιώτη Μπενάκη. Ο οποίος δεν έκρυβε την οδύνη του. Αρνήθηκε να ακολουθήσει τις «λεγεώνες» κι έμεινε στην Καλαμάτα τάχα για την υπεράσπισή της αλλά και για να υποδεχτεί τον Αλέξιο Ορλόφ και τον Παπάζωλη, «όταν θα έφθαναν».

Με επικεφαλής τον αντισυνταγματάρχη Πέτρο Δολγορούκοφ και αρχηγούς των Ελλήνων τους Γεώργιο Μαυρομιχάλη και καπετάνιο Κουμουνδούρο, η άνδρες της «δυτικής λεγεώνας» έπεσαν στους Τούρκους της πεδιάδας της Μεσσηνίας, λεηλατώντας και καίγοντας τα σπίτια τους και σκοτώνοντας όποιους έβρισκαν μπροστά τους. Κυρίευσαν εύκολα το Λεοντάρι και κινήθηκαν εναντίον της Κυπαρισσίας. Οι Τούρκοι πρότειναν να παραδοθούν, ζητώντας να μεταφερθούν σε οποιοδήποτε νησί του Αιγαίου. Ο Δολγορούκοφ τους το

υποσχέθηκε, οι Τούρκοι παραδόθηκαν αλλά οι Μανιάτες τους έσφαξαν ως τον τελευταίο κι έκαψαν την πόλη (10/21 Μαρτίου 1770).

Έχοντας επικεφαλής τον λοχαγό Μπάρκοφ και τον Μυκονιάτη πλοίαρχο του ρωσικού στόλου, για την περίπτωση υπολοχαγό, Ψαρό, και αρχηγούς των Ελλήνων τους Γρηγοράκηδες, η «ανατολική λεγεώνα της Σπάρτης» κινήθηκε προς τα Βαρδουνοχώρια κι έπεσε σε ενέδρα χιλίων Τούρκων που όμως το έβαλαν στα πόδια, όταν αντίκρισαν τις ρωσικές στολές. Πήγαν στον Μιστρά κι ενώθηκαν με άλλους 2.500 Τούρκους, έτοιμοι να τον υπερασπιστούν. Με 500 Μανιάτες και 6 Ρώσους, ο Ψαρός τους υπερφαλάγγισε, ενώ ο Μπάρκοφ με τους υπόλοιπους ξεκίνησε κατά μέτωπο επίθεση. Οι Τούρκοι βρέθηκαν στη μέση και αποδεκατίστηκαν. Όσοι σώθηκαν, οχυρώθηκαν στο κάστρο. Οι πολιορκητές τους έκοψαν το νερό και οι Τούρκοι, λίγες μέρες αργότερα, παραδόθηκαν (8/19 Μαρτίου), «υπό όρους». Οι Μανιάτες άρχισαν να τους σκοτώνουν. Πυροβολούσαν και τους Ρώσους του Μπάρκοφ που θέλησαν να προστατεύσουν τους αφοπλισμένους Τούρκους. Όσοι γλίτωσαν, κρύφτηκαν στη μητρόπολη. Οι Μανιάτες στράφηκαν εναντίον της. Μόλις που μπόρεσαν οι ιερείς να τους συγκρατήσουν, μιλώντας τους για άσυλο. Οι Μανιάτες στράφηκαν στην πόλη λεηλατώντας όχι μόνο τουρκικά σπίτια αλλά και εβραϊκά και κάποια χριστιανών.

Ο Ψαρός εγκατέστησε στον Μιστρά επαναστατική κυβέρνηση και αυτοδιορίστηκε διοικητής της επαρχίας. Η νίκη στον Μιστρά διογκώθηκε από στόμα σε στόμα, ανατρέποντας το άσχημο κλίμα. Στην «ανατολική λεγεώνα της Σπάρτης» προσήλθαν νέοι εθελοντές. Έφτασε να αριθμεί 8.000 άνδρες.

Τον ίδιο καιρό, ο ρωσικός «στόλος» και η κύρια ρωσική στρατιωτική δύναμη πολιορκήσαν το κάστρο της Κορώνης από στεριά και θάλασσα. Τον Απρίλιο, η επιχείρηση όχι μόνο είχε αποτύχει αλλά και είχε φέρει τον Θεόδωρο Ορλόφ και τους Μαυρομιχάληδες στα όρια της ένοπλης σύγκρουσης. Η πολιορκία θα λυνόταν με διαταγή του Αλέξιου Ορλόφ, στις 15/26 Απριλίου.

Μαθαίνοντας τις συγκρούσεις στον Μοριά, 2.000 Ζακυνθinoί αποβιβάστηκαν στην Ηλεία με μοναδικό οπλισμό τσάπες, τσουγκράνες, αξίνες και ραβδιά. Έρχονταν να πάρουν την προγονική γη τους που οι πράκτορες των Ρώσων τους είχαν υποσχεθεί. Πολιορκήσαν τη Γαστούνη και έδωσαν 24ωρη προθεσμία στην τουρκική φρουρά της να παραδοθεί. Οι Τούρκοι χρησιμοποίησαν την προθεσμία για να διαφύγουν στην Πάτρα. Οι Ζακυνθinoί κυριεύσαν όλη την Ηλεία, της οποίας «κυβερνήτης και πρεβεδούρος Πύργου και Γαστούνης» ανέλαβε ο Νικόλαος Φορτούνης.

Στην Αχαΐα αποβιβάστηκαν 3.000 Κεφαλλονίτες υπό τους Σπυρίδωνα και Ιωάννη Μεταξά και πολιορκήσαν την Πάτρα. Ενισχυμένοι και με τη φρουρά της Γαστούνης, οι Τούρκοι αμύνονταν ενώ οι πολιορκητές συναντούσαν την αδιαφορία των ντόπιων.

Μετά από συσκέψεις, οι πρόκριτοι των Ελλήνων κήρυξαν επαναστάσεις στη Βοστίτσα (Αίγιο, σήμερα), στα Καλάβρυτα απ' όπου έδιωξαν τους Τούρκους, στην Κορινθία, την Αργολίδα και τη Μονεμβασία όπου πολιορκήσαν τις φρουρές των πόλεων και στην Γορτυνία και την Ολύμπια. Στο Ναύπλιο βρισκόταν ήδη ο βαλής της Πελοποννήσου, Μουχσίν Ζαδέ, που είχε έγκαιρα εγκαταλείψει την Τρίπολη και την εκεί φρουρά της. Θα παρέμενε πολιορκημένος ως τον Μάιο. Παντού, η επανάσταση αιφνιδίασε τους Τούρκους και επικράτησε προσωρινά, χωρίς να πάρει καιρικά κάστρα. Βάλτωσε, όμως, με μόνη εξαίρεση την πορεία της «ανατολικής λεγεώνας» προς την Τρίπολη, που κάπως αργά αποφασίστηκε να την πολιορκήσει.

Σχεδόν ταυτόχρονα με τους Μοραΐτες, επαναστάτησαν και οι Ρουμελιώτες (Βάλτος, Βόνιτσα, Μεσολόγγι, Παρνασσίδα, Λιβαδειά, Ξηρόμερο, Αγγελόκαστρο, Κράβαρα, Λιδωρίκι και άλλα μέρη όπου δρούσαν γνωστοί κλέφτες). Εξεγέρσεις σημειώθηκαν και στον Όλυμπο, στα Χάσια και στα Γρεβενά. Στην Αττική, εμφανίστηκε ο πειρατής Μητρομάρας, ύψωσε ρωσική σημαία και βάλθηκε να χτυπά χρηματοποστολές και σπίτια. Ανάμεσα στα θύματά του ήταν και Έλληνες.

Οι τουρκικές δυνάμεις ήταν απασχολημένες στα μέτωπα με τους Ρώσους στη ΝΔ περιοχή του Δούναβη, στην Κριμαία και στην Υπερκαυκασία. Ο σουλτάνος είχε ακούσει αλλά δεν πίστευε ότι ρωσικά πλοία θα έφταναν στο Αιγαίο. Όταν συνήλθε από την πρώτη έκπληξη, διέταξε τον καπουδάν πασά να βγει και να αντιμετωπίσει τον ρωσικό στόλο. Ταυτόχρονα, έδωσε εντολή να κινηθούν προς την Πελοπόννησο δυνάμεις από τη Θεσσαλονίκη αλλά και από το Αντίβαρι και το Δουλτσίνο, πόλεις στα βαλκανικά παράλια της Αδριατικής. Αλβανοί ξεχύνονταν από τα βόρεια.

Στη Ρούμελη, μάταια περίμεναν ρωσικό στρατό να βοηθήσει στον ξεσηκωμό. Ο Γεροδήμος Σταθάς είχε ελευθερώσει Βάλτο, Ευρυτανία, Θεσσαλία και Άγραφα. Αντί για τους Ρώσους, είδε να προβάλουν μπροστά του στίφη φανατισμένων Αλβανών. Τα βρήκε μαζί τους κι εξασφάλισε για τον εαυτό του, τον Μπουκουβάλα, τον Καρακίτσο και τον Κοντογιάννη τα αρματολίκια ως την Υπάτη.

Ο Χρίστος Γρίβας δεν στάθηκε τόσο τυχερός. Πολιορκούσε το Βραχώρι, όταν έμαθε ότι οι Αλβανοί πέρασαν τον Αχελώο. Έλυσε την πολιορκία κι έσπευσε να τους αντιμετωπίσει. Η μάχη δόθηκε έξω από το Αγγελόκαστρο. Οι Έλληνες έπεσαν μέχρις ενός (ο τόπος πια λέγεται «Γριβαίων κόκαλα»). Στην περιοχή της Ναυπάκτου, ο ξεσηκωμός κατέληξε σε εμφύλια διαμάχη με αποτέλεσμα να δολοφονηθούν οι αρχηγοί των δυο αντιμαχόμενων μερών. Ο αρχηγός της εξέγερσης στα Σάλωνα, Κομνηνός Τράκας, πολιορκήσε δίχως επιτυχία τη Λιβαδειά. Όταν εμφανίστηκαν οι Αλβανοί, διέφυγε στον Μοριά. Γνωρίζοντας ότι δεν επρόκειτο να φανούν οι Ρώσοι, οι Μεσολογγίτες, αφού αντιστάθηκαν επί μια βδομάδα στις επιθέσεις Δουλτσινιωτών πειρατών, εγκατέλειψαν την πόλη κι έφυγαν άλλοι στα Ιόνια νησιά κι άλλοι στο Αιτωλικό. Οι Δουλτσινιώτες επιτέθηκαν και στο Αιτωλικό. Γύρω στους 500 ένοπλοι αντιστάθηκαν εκεί επί ένα μήνα κι έπειτα επιχείρησαν έξοδο. Μετατράπηκαν σε ληστρικές συμμορίες και λεηλατούσαν τις γύρω περιοχές, ώσπου οι Τούρκοι τους αμνήστευσαν. Όμως, οι άμαχοι ντόπιοι και πρόσφυγες από το Μεσολόγγι πουλήθηκαν σκλάβοι από τους Δουλτσινιώτες πειρατές.

Αρχές Απριλίου, η επανάσταση στη Ρούμελη είχε σβήσει.

Οι Αλβανοί πέρασαν στον Μοριά, διέλυσαν τους επαναστάτες της Κορινθίας και της Αργολίδας κι άνοιξαν τον δρόμο για την Τρίπολη, όπου έφτασαν έγκαιρα, ενισχύοντας τη φρουρά της με ακόμα χίλιους άνδρες. Αμέσως μετά, έφτασε η «ανατολική λεγεώνα» του Μπάρκοφ που πρότεινε στους Τούρκους να παραδοθούν. Αρνήθηκαν, επιχείρησαν έξοδο, απέφυγαν μετωπική σύγκρουση με τους Ρώσους και αιφνίδιασαν τους Έλληνες. Δόθηκε μάχη (Τρίκορφα, 29 Μαρτίου/9 Απριλίου). Το τουρκαλβανικό ιππικό διέλυσε τους Έλληνες, ο Μπάρκοφ τραυματίστηκε και διέφυγε στο Ναβαρίνο κι ο Ψαρός κατέφυγε στον Μιστρά. Μετά τη νίκη τους, οι Αλβανοί στράφηκαν στον χριστιανικό πληθυσμό της Τρίπολης. Όσπου να επέμβει και να σταματήσει τις σφαγές ο Αλβανός Οσμάν Μπέης, μετρήθηκαν 3.000 νεκροί, ανάμεσά τους και ο αρχιεπίσκοπος Άνθιμος.

Νύχτα Μεγάλης Παρασκευής, 2/13 Απριλίου, περίπου 400 Δουλτσινιώτες αποβίβαστηκαν στην Πάτρα, υπό τον Τούρκο φρούραρχο του Ρίου. Έπεσαν πάνω στους Κεφαλλονίτες που εξακολουθούσαν να πολιορκούν την πόλη με γεωργικά εργαλεία και τους τσάκισαν. Όσοι επέζησαν, έτρεξαν στην παραλία, έχοντας τους Δουλτσινιώτες στο κατόπι τους. Όσοι κατάφεραν να φτάσουν, μπήκαν σε πλοιάρια κι ανοίχτηκαν. Έπεσαν σε ενέδρα των πειρατών που περίμεναν αυτή την εξέλιξη. Από τους αρχικά 3.000, ελάχιστοι έφτασαν

τσακισμένοι στην Κεφαλονιά. Οι εκεί βενετσιάνικες αρχές άσκησαν διώξεις εναντίον τους. Οι χριστιανοί της Πάτρας, αν και δεν μετείχαν στην επαναστατική κίνηση, υπέστησαν τις λεηλασίες των Αλβανών. Κάποιοι μπόρεσαν να το σκάσουν γυμνοί στα βουνά και να σωθούν.

Στην Ηλεία, από τους 2.000 Ζακυνθινούς, οι πολλοί πρόλαβαν να γυρίσουν στο νησί τους, όπου τους περίμεναν οι Βενετσιάνοι για τα περαιτέρω. Πεντακόσιοι οχυρώθηκαν στα σπίτια της Γαστούνης. Αναγκάστηκαν να κάνουν έξοδο. Οι πολλοί, έπεσαν νεκροί. Λίγοι μπόρεσαν να διαφύγουν στη Μάνη και άλλοι στην απέναντι Κεφαλονιά, όπου κυνηγήθηκαν από τους Βενετσιάνους.

Κι ενώ συνέβαιναν όλα αυτά, οι Ρώσοι αποφάσισαν να πολιορκήσουν το Ναβαρίνο. Μετά από πολιορκία έξι ημερών, οι Τούρκοι του κάστρου παραδόθηκαν (10/21 Απριλίου). Την επομένη, κατέφθασε στην Πελοπόννησο και ο Αλέξιος Ορλόφ, συνοδευόμενος από τον Γεώργιο Παπάζωλη. Είχε την αίσθηση ότι ακόμα ολόκληρος ο Μοριάς βρισκόταν στην κατοχή Ρώσων και επαναστατών. Έπεσε από τα σύννεφα, μαθαίνοντας την αλήθεια, κατσάδιασε τον αδελφό του, Θεόδωρο, και διέταξε στόλος και στρατιωτικά σώματα να συμπτυχθούν στο Ναβαρίνο, εγκαταλείποντας την πολιορκία της Κορώνης. Οι Έλληνες τον παρακάλεσαν να καθυστερήσει την αποχώρηση, ώστε να προλάβουν να φύγουν οι άμαχοι. Ο Αλέξιος Ορλόφ αρνήθηκε. Όταν οι Τούρκοι του κάστρου της Κορώνης είδαν τους Ρώσους να αποχωρούν, βγήκαν κι άρχισαν να σφάζουν όποιον χριστιανό έβρισκαν στον δρόμο τους. Έκαψαν την πόλη, πρόλαβαν και εκείνους που, για να σωθούν, πήγαιναν στο Ναβαρίνο με τα πόδια. Οι Ρώσοι αποφάσισαν να κυριεύσουν και το γειτονικό στο Ναβαρίνο κάστρο της Μεθώνης. Ξεκίνησαν πολιορκία στις 29 Απριλίου/10 Μαΐου.

Ο τουρκικός στόλος έφτασε στο Ναύπλιο στις 9/20 Μαΐου. Αμέσως, τρεις φάλαγγες Αλβανών με 8.000 άνδρες, υπό τον Χατζή Οσμάν, εκστράτευσαν στη Μεσσηνία. Στα στενά της θέσης Ριζόμυλος, τους περίμεναν τετρακόσιοι Μανιάτες με αρχηγούς τους Ιωάννη και Γεώργιο Μαυρομιχάλη. Οι Αλβανοί τους πετσόκοψαν. Μόλις 24 σώθηκαν και οχυρώθηκαν σε σπίτια στο Νησί (σημερινή Μακαρία, στη Μεσσηνή). Οι Αλβανοί τους εξολόθρευσαν. Σώθηκαν μόνο ο τραυματισμένος Ιωάννης Μαυρομιχάλης (Σκυλογιάννης) και ο γιος του που πιάστηκαν αιχμάλωτοι (ο Ιωάννης απελευθερώθηκε έξι χρόνια αργότερα με καταβολή λύτρων, ο γιος του εξισλαμίστηκε, πήρε το όνομα Μεχμέτ κι έγινε πλοίαρχος στον τουρκικό στόλο).

Οι Αλβανοί κατέβαιναν από τα βόρεια ακάθεκτοι. Μαζί τους έσπευδαν να ενωθούν οι Τούρκοι της Κορώνης. Οι άνδρες του Μπενάκη και τριακόσιοι Ρώσοι και Μαυροβούνιοι βγήκαν να τους αντιμετωπίσουν. Οι Έλληνες περικυκλώθηκαν και εξουδετερώθηκαν. Οι μισοί από τους ξένους σκοτώθηκαν. Όσοι γλίτωσαν, υποχώρησαν στο Ναβαρίνο (17/28 Μαΐου). Ανάμεσά τους και οι τραυματίες Θεόδωρος Ορλόφ και Πέτρος Δολγορούκοφ. Η πολιορκία της Μεθώνης λύθηκε, αφήνοντας στους Τούρκους κανόνια και πυρομαχικά. Η γύρω περιοχή λεηλατήθηκε.

Στις 26 Μαΐου/6 Ιουνίου, οι Ρώσοι του Ορλόφ κατέστρεψαν το Ναβαρίνο, μπήκαν στα πλοία τους κι έφυγαν. Μαζί τους, πήραν έξι μητροπολίτες και κάμποσους επιφανείς λαϊκούς. Ανάμεσά τους ήταν και ο Παναγιώτης Μπενάκης. Κατέληξε στο Λιβόρνο της Ιταλίας, όπου πέθανε τον επόμενο χρόνο (1771). Ειπώθηκε ότι τον δηλητηρίασαν οι Ρώσοι, όταν έμαθαν ότι ζητούσε ακρόαση από την τσαρίνα και φοβήθηκαν ότι θα περιέγραφε τα τραγικά τους λάθη.

Όσοι έμειναν πίσω, γνώρισαν το εκδικητικό λεπίδι των Τούρκων και των Αλβανών. Οι μόνοι που γλίτωσαν ήταν οι Μανιάτες. Δυο φορές προσπάθησαν οι Αλβανοί να πατήσουν τη Μάνη και δυο φορές αποκρούστηκαν. Κυνηγήθηκαν, εγκαταλείποντας τον οπλισμό τους.

Ο τουρκικός στόλος παρέμενε στο Ναύπλιο. Ο ρωσικός ενώθηκε υπό τον Αλέξιο Ορλόφ και ελλιμενίστηκε στη Νάουσα της Πάρου. Εκεί, ο Ορλόφ έμαθε ότι τα τουρκικά πλοία είχαν φύγει από το Ναύπλιο και βρίσκονταν ανάμεσα Χίο και Τσεσμέ. Έσπευσε εκεί. Οι Ρώσοι είχαν 15 πολεμικά διαφόρων τύπων και 13 πλοιάρια. Οι Τούρκοι 18 πολεμικά, 7 εξοπλισμένα πλοιάρια και πλήθος μικρότερα. Όμως, μόλις είδε τα ρωσικά πλοία, ο Τούρκος ναύαρχος, Ιμπραήμ Χοζαμεδδίν, θυμήθηκε ότι είχε κάποια επείγουσα δουλειά και βγήκε στη στεριά. Ήταν 24 Ιουνίου/5 Ιουλίου, όταν άρχισε η ναυμαχία. Ρωσική και τουρκική ναυαρχίδες συγκρούστηκαν και πήραν φωτιά, ενώ οι Τούρκοι έσπευσαν να κλειστούν στο λιμάνι του Τσεσμέ. Οι Ρώσοι μετρούσαν 523 νεκρούς αλλά είχαν νικήσει. Έμειναν εκεί, περιμένοντας τον εχθρό να βγει να τους αντιμετωπίσει. Ο Τούρκος ναύαρχος (καπουδάν πασάς) δεν το είχε σκοπό.

Μεσάνυχτα της επόμενης ημέρας, ο ρωσικός στόλος βομβάρδισε το λιμάνι του Τσεσμέ, ενώ τέσσερα ελληνικά πυρπολικά έβαλαν φωτιά σε ισάριθμα τουρκικά πολεμικά. Το λιμάνι λαμπάδιασε. Με το φως της ημέρας, οι Ρώσοι βγήκαν στο Τσεσμέ. Είδαν τον τουρκικό

στόλο να έχει καταστραφεί. Σώζονταν μόνο ένα πολεμικό και πέντε γαλέρες που αιχμαλωτίστηκαν. Κι 11.000 ναύτες των Τούρκων είχαν σκοτωθεί. Ήταν η μεγαλύτερη τουρκική ήττα στις θάλασσες από την εποχή της ναυμαχίας της Ναυπάκτου (1571). Την πλήρωσαν οι χριστιανοί της Σμύρνης, χίλιοι από τους οποίους σκοτώθηκαν στα τουρκικά αντίποινα.

Οι Ρώσοι έσπευσαν να αποκλείσουν τα Δαρδανέλια. Πια μπορούσαν να δράσουν στο Αιγαίο όπως ήθελαν. Έκαναν απόβαση στη Λήμνο, της οποίας οι εκεί Τούρκοι οχυρώθηκαν στο κάστρο. Η πολιορκία τραβούσε σε μάκρος. Τον Σεπτέμβριο, οι Ρώσοι παράτησαν τα Δαρδανέλια κι επικεντρώθηκαν στο κάστρο της Λήμνου. Οι Τούρκοι βρήκαν ελεύθερη τη διάβαση, βγήκαν στο Αιγαίο κι έκαναν απόβαση στη Λήμνο. Στη μάχη, οι Ρώσοι νικήθηκαν. Εγκατέλειψαν το νησί. Γι' άλλη μια φορά, οι χριστιανοί υπέστησαν μύριες διώξεις, καθώς οι Τούρκοι έσφαζαν λαϊκούς και ιερωμένους.

Οι Αλέξιος και Θεόδωρος Ορλόφ έφυγαν στην Ιταλία. Στο πόδι τους έμεινε ο Σπυριδόφ που εγκαταστάθηκε στην Πάρο, απέκλεισε ξανά τα Δαρδανέλια και υπήγαγε τα νησιά του Αιγαίου στο σκήπτρο της Αικατερίνης Β'. Τέλη Δεκεμβρίου του 1770, κατέπλευσε στο Αιγαίο και η τρίτη μοίρα του ρωσικού στόλου, αυτή που είχε ξεκινήσει από τη Ρωσία τον προηγούμενο Ιούνιο.

Ο τουρκικός φόρος της δεκάτης πήγαινε πια στις ρωσικές τσέπες και οι νησιώτες μάθαιναν ότι η ρωσική κατοχή δεν ήταν ιδιαίτερα καλύτερη από την τουρκική: Οι αγγαρείες για τις ανάγκες του στόλου, οι επιτάξεις για να τραφούν οι άνδρες και η αλαζονική συμπεριφορά των νέων κατακτητών βρίσκονταν στην ημερήσια διάταξη. Ήδη, πολλοί νησιώτες αναπολούσαν την τουρκική κατοχή και κάποιοι βρίσκονταν σε συνεννοήσεις με τους Τούρκους.

Στα 1772, η τσαρίνα Αικατερίνη Β' απέλυσε από εραστή της τον Γρηγόριο Ορλόφ. Στα 1774, απέκτησε νέο, τον πρίγκιπα Γρηγόριο Αλεξάνδροβιτς Ποτέμκιν (1739 – 1791), που διακρινόταν στις μάχες με τους Τούρκους: Αζόφ, Κριμαία και Βεσσαραβία είχαν κατακτηθεί από τους Ρώσους που διέσχισαν τη Μολδαβία και νίκησαν σε καθοριστική μάχη στα όρια της σημερινής Βουλγαρίας. Η Οθωμανική αυτοκρατορία σύρθηκε στη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (10/21 Ιουλίου 1774). Εκτός από τα εδαφικά οφέλη, την οριστική εγκατάσταση της Ρωσίας στη Μαύρη Θάλασσα και την προαγωγή της σε προστάτιδα των χριστιανών, η

τσαρίνα μεριμνούσε και για τους υπόδουλους που άφηνε πίσω της. Στο 1^ο άρθρο της συνθήκης, αναφέρονταν και τα εξής:

«Με την αποκατάσταση μιας τόσο ειλικρινούς φιλίας, τα συμβαλλόμενα μέρη (Ρωσία και Οθωμανική αυτοκρατορία) παρέχουν αμοιβαία αμνηστία και γενική συγχώρηση σε όλους τους υπηκόους τους, χωρίς καμιά απολύτως εξαίρεση, για οποιοδήποτε έγκλημα διέπραξαν εναντίον της μιας ή της άλλης πλευράς».

Δράση υπηκόων της Ρωσίας εναντίον της δεν υπήρξε. Το άρθρο αναφερόταν στους Έλληνες που είχαν συμπράξει με τους Ρώσους. Και στο Αιγαίο ίσχυσε. Όταν ο ρωσικός στόλος έφυγε από τις ελληνικές θάλασσες και οι Τούρκοι επανήλθαν στα νησιά, δεν πείραξαν τους κατοίκους τους.

Στην Ήπειρο, τη Μακεδονία και στη Θεσσαλία, όμως, χιλιάδες χριστιανοί εξισλαμίστηκαν για να γλιτώσουν, πριν από την υπογραφή της συνθήκης, ενώ η ληστεία οργιάζε. Στην Κωνσταντινούπολη, στη Φιλιππούπολη και στη Σμύρνη σημειώθηκαν λεηλασίες χριστιανικών περιουσιών, σφαγές και εμπρησμοί.

Η πιο τραγική κατάσταση ήταν στην Πελοπόννησο. Οι περίπου 15.000 Αλβανοί που κατέβηκαν από τις ακτές της Αδριατικής, άτακτοι πλιατσικολόγοι και πειρατές στο σύνολό τους, κυριολεκτικά οργιάζαν. Πέρα από όσους σφάχτηκαν, πάνω από 20.000 Μοραΐτες πουλήθηκαν δούλοι και γύρω στους 30.000 έφυγαν πρόσφυγες στα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου. Όταν εξαντλήθηκαν όσα είχαν να καρπωθούν από τους χριστιανούς, οι Αλβανοί στράφηκαν εναντίον και των Τούρκων κατοίκων. Εξελιχθηκαν σε πληγή καθώς, με την πρόφαση ότι τους καθυστέρουσαν τους μισθούς τους, λεηλατούσαν τις περιουσίες και των μουσουλμάνων Οθωμανών. Στα 1779, διατάχθηκαν να εγκαταλείψουν την περιοχή. Αρνήθηκαν. Εναντίον τους κινήθηκε ο τουρκικός στόλος υπό τον ναύαρχο Γαζί Χασάν πασά, ενώ ο διερμηνέας του στόλου, Έλληνας Νικόλαος Μαυρογένης, προκάλεσε την ανάμιξη και των όσων απέμεναν από τους αρματολούς και κλέφτες του Μοριά. Ο Χασάν πασάς έφερε με δόλο τους Αλβανούς στο Παλαμήδι και τους γκρέμισε στους βράχους. Η περιοχή, από τότε, ονομάστηκε Αρβανιτιά. Όσοι σώθηκαν, περιορίστηκαν σε μικρά χωριά ομοφύλων τους (Λάλα και άλλα) ή εκδιώχτηκαν στη Ρούμελη.

(τελευταία επεξεργασία, 28.4.2010)